

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ**

МЕДІАЛІНГВІСТИКА

Морфологія

Методичні розробки до лабораторних занять
для студентів відділення журналістики філологічного факультету

Ужгород 2022

УДК 811.161.2"366(076) М-42

Рекомендовано до друку науково-методичною комісією філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол № 2 від 20 жовтня 2021 р.).

Рецензенти:

Бідзіля Юрій Михайлович, доктор наук із соціальних комунікацій, професор;

Шебештян Ярослава Михайлівна, кандидат філологічних наук, доцент.

Гецко Г.І. Медіалінгвістика. Морфологія: методичні розробки до лабораторних занять для студентів відділення журналістики філологічного факультету. Ужгород: Ужгород: ФОП Сабов А.М., 2022. 34 с.

У посібнику зібрано й систематизовано основний практичний матеріал із навчальної дисципліни «Медіалінгвістика. *Морфологія*» для майбутніх журналістів. Він допоможе здобувачам вищої освіти ефективніше організувати свою підготовку до лабораторних занять; сформувати систематизовані наукові знання про традиційні й нові підходи у класифікації та аналізі морфологічних явищ; шляхом послідовного виконання запропонованих завдань набувати вмінь та навичок правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів у професійній діяльності; сприяти розвитку і формуванню гармонійної мовної особистості тощо.

Методичні розробки призначено для студентів 2 курсу філологічного факультету, що навчаються за спеціальністю 061 «Журналістика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Лабораторне заняття 1. Граматика: основні поняття. Важливість дотримання граматичних норм у професійній діяльності.....	5
Лабораторне заняття 2. Проблема виділення частин мови і принципи їх класифікації.....	6
Лабораторне заняття 3. Іменник у професійному мовленні. Нормативні аспекти граматичних категорій іменника.....	7
Лабораторне заняття 4. Нові тенденції у вживанні граматичних форм роду і числа іменників. Особливості значення та функціонування відмінкових форм іменників.....	8
Лабораторне заняття 5. Словозміна іменників: складні випадки.....	9
Лабораторне заняття 6. Прикметник у професійному мовленні. Нормативні аспекти прикметника.....	11
Лабораторне заняття 7. Норми вживання числівника в професійній діяльності медійника..	12
Лабораторне заняття 8. Займенник у професійному мовленні.....	13
Лабораторне заняття 9. Дієслово у професійному мовленні. Інфінітив.....	15
Лабораторне заняття 10. Основні способи і засоби вираження категорії способу, стану, часу перехідності / неперехідності у професійному мовленні.....	17
Лабораторне заняття 11. Дієслова з неповною особовою парадигмою. Особливості вираження категорії числа та роду в дієсловах.....	19
Лабораторне заняття 12. Використання дієприкметників, дієприслівників, дієслівних форм на -но, -то у професійному мовленні.....	20
Лабораторне заняття 13. Прислівник у професійному мовленні.....	22
Лабораторне заняття 14. Службові частини мови у ЗМІ. Прийменник у професійному мовленні.....	23
Лабораторне заняття 15. Сполучник у професійному мовленні медійника, фахівця з реклами та зв'язків з громадськістю.....	25
Лабораторне заняття 16. Частка у професійному мовленні. Вигук та звуконаслідувальні слова.....	27
ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ.....	28
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ.....	31

ПЕРЕДМОВА

Навчальний курс «Медіалінгвістика: морфологія» узагальнює та поглиблює знання здобувачів вищої освіти з дисциплін першого року навчання («Медіалінгвістика: лексикологія», «Медіалінгвістика: фонетика», «Українське ділове мовлення», «Орфографічний практикум») та є невід'ємним складником системи підготовки здобувачів першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти, що навчаються за спеціальністю «Журналістика».

Лабораторні заняття розроблені для здобувачів другого року навчання та мають на меті допомогти їм сформувати систематизовані наукові знання нормативного, формально-змістового, комунікативного аспектів української морфології; вміння правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів у професійній діяльності; ефективно послуговуватися багатством української літературної мови на морфологічному рівні для досконалого акту комунікації медійника, зокрема при створенні медіапродукту, з урахуванням каналу його поширення чи платформи оприлюднення.

Усі лабораторні заняття згруповані за темами, до кожного з них пропонуються завдання як практичного, так і творчого характеру, а також список рекомендованої літератури.

Очікувані результати опанування навчальної дисципліни: знання морфологічних норм сучасної української літературної мови, вміння правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів у професійній діяльності; вміння застосовувати знання з української морфології для створення медіатекстів, організації інформаційно-комунікаційної діяльності; навички створення медіатексту для новітніх медіаресурсів, враховуючи потреби демократичного розвитку українського суспільства.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

ГРАМАТИКА: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ. ВАЖЛИВІСТЬ ДОТРИМАННЯ ГРАМАТИЧНИХ НОРМ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

План

1. Граматика як наука про будову мови.
2. Основні поняття граматики: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія.
3. Сучасні підходи до класифікації граматичних категорій.
4. Морфологія як розділ граматики. Основні морфологічні одиниці.
5. Слово як основна одиниця мови та як об'єкт морфології.

Завдання:

1. Дібрати для аналізу три тексти різних стилів (наукового, публіцистичного, художнього), визначити їх жанрову приналежність. Зробити кількісні підрахунки щодо вживання у них самостійних і службових слів. Узагальнити, слова якої частини мови переважають у кожному тексті і чому.
2. У виданні «Українська мова: енциклопедія» опрацювати лексикографічну статтю *граматичне значення і способи його вираження*.
3. З авторського медіатексту навести приклади різних способів вираження граматичного значення.

Література

1. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
2. Добролюба Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.

3. Караман С.О. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / О.С. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ [та ін.]; за ред. С.О. Карамана. Київ: Літера ЛДТ, 2011. 560 с.
4. Соколова С. Граматика сучасної української мови. Морфологія. Київ, 2017. 7252 с.
5. Українська мова : Енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. [2-ге вид.]. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.
6. Яцимирська М. Культура фахової мови журналіста. Львів: ПАІС, 2004. 332 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 2. ПРОБЛЕМА ВИДІЛЕННЯ ЧАСТИН МОВИ І ПРИНЦИПИ ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ.

План

1. Проблема поділу слів на частини мови в українському мовознавстві.
2. Найвідоміші гомогенні та гетерогенні класифікації.
3. Одиниці дискусійного граматичного статусу.

Завдання:

1. У власному медіатексті (опублікованому чи не опублікованому) визначити частиномовну приналежність кожного слова.
2. Виписати з видання «Українська мова: енциклопедія» дефініції таких понять: *морфологічні одиниці, мінімальні морфологічні одиниці, морфологічні одиниці-конструкції.*

Література

1. Алексієнко Л.А. Морфологія сучасної української мови: навч. посібник. Київ, 2014. 675 с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ, 1988. 256 с.
3. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія. Вид. 2-ге випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2007. 219 с.
4. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини [та ін.]; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.

5. Українська мова : Енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. [2-ге вид.]. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.
6. Шеремета Н.П. Українська мова в ЗМІ: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський, 2015. 188 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 3.

ІМЕННИК У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ. НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ ГРАМАТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ ІМЕННИКА

План

1. Іменник як центральна частина мови.
2. Лексико-граматичні розряди іменників.
3. Семантична характеристика іменника.
4. Використання власних назв у роботі журналіста.

Завдання:

1. Записати подані іменники у формі Р. в. однини та Н. в. множини: *журналіст, лист, комар, двір, університет, жаль, інтелект, степ, відгук, Дністер, Байкал, полк, вальс, інститут, Нью-Йорк, журнал, експеримент, часопис, Ужгород, Ігор, вівчар, диктор, варвар, Назар, Макар, господар, гарнір, крохмаль, воротар, вихор, камінь, жир, паркан.*
2. Створити медіатекст на тему «Євросоюз і Україна». Вжиті у тексті власні назви виписати і провідміняти у всіх відмінкових формах.
3. Виписати з онлайн-газети «Українська правда» десять речень з одиничними та множинними іменниками. Два іменники (на вибір студента) розібрати за схемою морфологічного аналізу.

Література

1. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
2. Добролюбова Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти

- ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
3. Караман С.О. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / О.С. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ [та ін.]; за ред. С.О. Карамана. Київ: Літера ЛДТ, 2011. 560 с.
  4. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. Київ : Рад. школа, 1974. 184 с.
  5. Мойсієнко А.К., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: підручник. Київ: Знання, 2010. 374 с.
  6. Олійник О.Б., Шинкарук В.Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови: навч. посібник. Київ: Кондор, 2007. 544 с.
  7. Соколова С. Граматика сучасної української мови. Морфологія. Київ, 2017. 7252 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 4.

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВЖИВАННІ ГРАМАТИЧНИХ ФОРМ РОДУ І ЧИСЛА ІМЕННИКІВ. ОСОБЛИВОСТІ ЗНАЧЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІДМІНКОВИХ ФОРМ ІМЕННИКІВ

План

1. Труднощі визначення роду та числа іменників.
2. Маскулізми і фемінітиви в журналістських текстах.
3. Категорія числа, її значення та засоби вираження.
4. Новітні тенденції у варіантності відмінкових закінчень іменників.
5. Помилки у відмінюванні власних назв, зокрема прізвищ, географічних назв.

Завдання:

1. Виявити і виписати з регіональних медіаресурсів десять синтаксичних конструкцій з фемінітивами.
2. Від поданих слів утворити іменники чоловічого і жіночого роду, що позначають осіб за місцем проживання: *Ужгород, Запоріжжя, Тула, Львів, Херсон, Харків, Хуст, Берегово, Чоп, Івано-Франківськ, Вінниця, Мінськ, Англія, Болгарія, Чехія, Словаччина, Румунія, Африка, Нью-*

Йорк, Уельс, Переяслав, Біла Церква, Піски, Слов'янськ, Крим, Німеччина, Франція, Ірак.

3. Виявити в онлайн-публікаціях (медіаресурс на вибір студента) морфологічні помилки, пов'язані з неправильним вживанням роду іменників.

Література

1. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
2. Добролюба Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
3. Мойсієнко А.К., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: підручник. Київ: Знання, 2010. 374 с.
4. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.
5. Шевченко Л.І. Медіалінгвістика в сучасній Україні: аналіз ситуації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2013. Вип. 26. С. 3–12.
6. Яцимірська М.Г. Культура мови журналіста. Навч. посібник. 2-ге вид. Львів: ПАІС, 2017. 168 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 5. СЛОВОЗМІНА ІМЕННИКІВ: СКЛАДНІ ВИПАДКИ

План

1. Принципи поділу іменників за парадигматичними ознаками на відміни та групи.
2. Групи іменників, що перебувають поза відмінами.
3. Відмінювання іменників *pluralia tantum*.
4. Відмінювання іменників з ознаками прикметникової парадигми.

Завдання:

1. У поданому уривку визначити приналежність кожного іменника до певної відміни чи групи.

Виставка – це завжди можливість популяризації літератури, змога презентувати книжкові новинки та поспілкуватися з авторами. І, звісно, книжкові виставки важливі не лише як майданчик для торгівлі, а й як спосіб безпосередньої комунікації з читачем-споживачем. Залучення медійних осіб та практика зовнішньої реклами. Це те, що активно практикується за кордоном і не реалізується в Україні. Для популяризації читання має бути сформоване розуміння того, що читати круто, модно, це так само трендово, як мати акаунт в TikTok. За кордоном цю роботу виконують знаменитості. І було б чудово, якби вітчизняні зірки поступово почали включати до своїх блогів, інтерв'ю бодай кілька слів про книги, які їх зачепили.

2. Створити медіатекст «Сучасний студент в УжНУ», вживаючи іменники *singularia tantum* у різних відмінкових формах.
3. Із журналу «Український тиждень» виписати у контексті шість іменників з ознаками прикметникової парадигми.

Література

1. Алексієнко Л.А. Морфологія сучасної української мови: навч. посібник. Київ, 2014. 675 с.
2. Горпинич В.О. Морфологія української мови: підр. для студ. вищ. навч. заклад. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
3. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
4. Доброльожа Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: БАО, 2011. 992 с.

6. Караман С.О. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / О.С. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ [та ін.]; за ред. С.О. Карамана. Київ: Літера ЛДТ, 2011. 560 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 6. ПРИКМЕТНИК У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ. НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ ПРИКМЕТНИКА

План

1. Специфіка категоріального значення, граматичних категорій прикметника, синтаксична роль.
2. Особливості ступенювання прикметників.
3. Повні і короткі форми прикметників у журналістських текстах. Контамінація прикметникового керування.
4. Особливості відмінювання та правопису складних прикметників з другою частиною -лиций.
5. Формальне та функціональне співвідношення між короткими та повними прикметниками в сучасній українській мові.

Завдання:

1. Використовуючи «Словник іншомовних слів» пояснити значення прикметників та ввести їх у речення: *хакі, бордо, маренго, резонний, філістерський, апофеозний, апокрифічний, лапідарний, фешенебельний, фидуціарний*.
2. Написати есе за ключовими словами: *Україна, блогер, тематика, тенденції*. Усі якісні прикметники, які буде вжито в тексті, підкреслити. Три прикметники (якісний, відносний, присвійний) розібрати за схемою морфологічного розбору.
3. Від поданих іменників утворити присвійні прикметники:

Марина, Григорій, Сава, Лука, Яків, Таня, Антон, Одарка, Мелашка, приятель, соловей, орел, миша, зозуля, вовк.

Література

1. Мойсієнко А.К., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: підручник. Київ: Знання, 2010. 374 с.
2. Олійник О.Б., Шинкарук В.Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови: навч. посібник. Київ: Кондор, 2007. 544 с.
3. Плющ М.Я. Граматика української мови: У 2 ч. Ч. 1. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: Підручник. Київ: Вища шк., 2005. 286 с.
4. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.
5. Шеремета Н.П. Українська мова в ЗМІ: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільськ, 2015. 188 с.
6. Яцимирська М. Культура фахової мови журналіста. Львів: ПАІС, 2004. 332 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 7.

НОРМИ ВЖИВАННЯ ЧИСЛІВНИКА В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЦИНА

План

1. Проблема частиномовної природи числівника.
2. Характер сполучуваності числівників з іменниками.
3. Аналіз специфіки парадигм кількісних числівників у сучасній українській літературній мові.
4. Активізація в ЗМІ певних форм різних розрядів числівників.

Завдання:

1. З поданого уривку виписати числівники (словами, не змінюючи відмінкову форму). Визначити їх тип за значенням, будовою, відмінок.

За останні півтора року кількість новин про Україну в найпопулярніших ЗМІ анексованого Криму скоротилася втричі, повідомили в Інститут масової

інформації. Вказано, що у квітні 2019 року таких новин було 155, а в жовтні 2020 – 57. Дослідження проводили в період з 26 по 30 жовтня.

2. Створити медіатекст із використанням неозначено-кількісних та дробових числівників на тему «Життя під час війни». Ужиті числівники підкреслити. В останньому реченні визначити частиномовну приналежність кожного слова.
3. Проаналізувати одну з радіостанцій Закарпаття (радіостанція та програма на вибір студента) щодо нормативності узгодження числівників з іменниками. Виявленні порушення зафіксувати та прокоментувати.

Література

1. Алексієнко Л.А. Морфологія сучасної української мови: навч. посібник. Київ, 2014. 675 с.
2. Бойко В.М. Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2014. 246 с.
3. Горпинич В.О. Морфологія української мови: підр. для студ. вищ. навч. заклад. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
4. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
5. Добролюбова Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
6. Соколова С. Граматика сучасної української мови. Морфологія. Київ, 2017. 7252 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 8. ЗАЙМЕННИК У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

План

1. Розряди займенників за значенням, їхні семантико-граматичні особливості.
2. Особливості наголошування займенників.
3. Зауваги щодо вживання деяких займенникових форм.
4. Інтерферентні помилки у вживанні займенників.

Завдання:

1. Поставити займенники у родовий, орудний, місцевий відмінки: *будь-хто, казна-хто, хто-небудь, хтось, будь-який, ніщо, будь-що, що-небудь, дещо, вона, щось, той, ми, ніякий.*
2. Виявити та виправити морфологічні помилки у поданих нижче реченнях.

А) Пізніше вогонь перекинувся на хлів сусіда, який також був знищений вогнем.

Б) Очевидно, італійці вирішили показати нам самих себе.

В) Недоліків у роботі депутатів, на жаль, чимало. Вони, по суті, причетні до всього на своїй території.

Г) Мисливець наскочив на зайця. Він злякався.

Ґ) Іван подарував дівчатам троянди і склав про них вірш.

Д) Батькові Василя принесли листа, коли його не було вдома.

3. У запропонованому уривку визначити розряд та відмінок займенників.

Коли в мене виникають запитання щодо мови (адже мова – наше все), насамперед за порадою я зазвичай звертаюся до молододі (це важлива відмінність) письменниці Катерини Бабкіної. Це вона відкрила мені багатство слова «обабіч», яке я використав як назву виставки Віктора Маруценка й Марка Невілла за додаткової участі молодого (це важлива відмінність) митця Саші Курмаза. Цього разу словом, яке не давало мені спокою, виявився неологізм «молодвіж». Я надіслав Каті короткого листа із запитанням, як його слід розуміти. Відповідь отримав одразу: «Молодвіж – це організований рух молоді. Заходи, молодіжний парламент, оце все. Такі

цивільніші й формальніші речі, не бухання в під'їзді й не рейв-вечірки». «А слово «двіж» не є частиною російського слова «движение»? – запитав я.

«Є, але так кажуть і в Україні. Двіж – це певний процес або розвага. Підлітки сказали б «двіж» і на вечірку, і на змагання. Це сленгове слово з російським корінням, а фраза на зразок «Що це за двіж там за рогом?» може бути і про корок на дорозі, і про мітинг». Я зрозумів, що «молодвіж» – слово-паспарту, яке можна вжити в багатьох контекстах, а отже, не вважатимемо за надмірне надужиття, якщо використаю його як назву моєї сьогоденішньої статті. Хтозна, може, у ньому приховано глибший сенс?

Література

1. Бойко В. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: навч. посібник. Київ: Академія, 2014. 248 с.
2. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
3. Добролюжа Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
4. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. Вид. 2-е, уточн. і доп. Вінниця : Поділля, 2000, 2003.
5. Соколова С. Граматика сучасної української мови. Морфологія. Київ, 2017. 7252 с.
6. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 9. ДІЄСЛОВО У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ. ІНФІНІТИВ

План

1. Новітні зміни в системі дієслова.
2. Система дієслівних утворень в українській літературній мові.
3. Неозначена форма дієслова (інфінітив): граматичні категорії, синтаксична роль.

Завдання:

1. Із запропонованими дієсловами утворити словосполучення відповідно до особливостей дієслівного керування: *апелювати (до кого, що), глузувати (з кого, над ким), знущатися (з кого, над ким), зраджувати (кого, кому), дивуватися (з кого, чому), дякувати (кому, за що), завдячувати (кому, кого, що), ігнорувати (кого, що), сміятися (з чого, над ким), терпіти (кого, кому, що).*
2. Із газети «Українська правда» виписати вісім речень із неозначеною формою дієслова. У трьох реченнях (на вибір студента) проаналізувати інфінітив за схемою морфологічного розбору.
3. У запропонованих реченнях виявити дієслова, визначити їх приналежність до однієї з п'яти дієслівних форм.
  - А) *Утім, незабаром на ринок вийде ще один гравець: пошукова система від творців Ahrefs, яка в найближчому майбутньому може стати «вбивцею Google».*
  - Б) *Ahrefs – це сервіс, який допомагає власникам сайтів та SEO-фахівцям визначати основних конкурентів, аналізувати продукт, знаходити причини низького рейтингу у видачі та підвищувати якість пошукового трафіку.*
  - В) *Про перспективи нового виду енергії говорить те, що для нього навіть придумали спеціальний термін – воднева економіка.*
  - Г) *Як буде працювати новий пошуковик, завдяки чому він може нав'язати боротьбу глобальному монополісту та коли він почне працювати?*
  - Ґ) *Кожен третій українець підтримує обмеження ЗМІ, якщо це треба для безпеки країни.*
  - Д) *Через високу концентрацію в повітрі діоксиду сірки призупинили повернення додому за майном евакуйованих людей.*
  - Е) *За попередніми результатами експериментів, встановлено мінімальну різницю між роботою на природному газі і на сумішах, які подавалися.*

Є) Імунітет – це велика кількість унікальних ланцюгів, сформованих імунною системою та об'єднаних задля захисту нашого організму і забезпечення здоров'я.

Ж) Авіасполучення призупинене, але перевізник Vinter сподівається пообіди відправити перші за кілька днів рейси.

З) На Канарах стався найпотужніший землетрус від початку виверження вулкана.

Література

1. Алексієнко Л.А. Морфологія сучасної української мови: навч. посібник. Київ, 2014. 675 с.
2. Бойко В.М. Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2014. 246 с.
3. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
4. Добролюбова Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: БАО, 2011. 992 с.
6. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 10. ОСНОВНІ СПОСОБИ І ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ВИДУ, СПОСОБУ, СТАНУ, ЧАСУ ПЕРЕХІДНОСТІ / НЕПЕРЕХІДНОСТІ ДІЄСЛІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

План

1. Новітні тенденції у межах категорії виду дієслова.
2. Типи способів дії та роль категорії виду у їхньому вираженні.

3. Основні способи і засоби вираження категорії перехідності / неперехідності.
4. Категорія стану дієслова та її зв'язок із перехідністю / неперехідністю.

Завдання:

1. Виявити у сучасних журналістських текстах 5 випадків, коли один спосіб дієслів вживається у значенні іншого.
2. У дієсловах, які вжито в уривку, визначити такі граматичні категорії як вид, перехідність / неперехідність, час.

От мені просто цікаво: припустімо, журналістів бити не можна. А що, інших можна? Подобається нам чи ні, людина з мікрофоном і камерою – особа недоторканна, так солідарно вирішили в цивілізованому світі. Журналіста чіпати руками не дозволено, бо при виконанні він уже, перепрошую, не людина, а функція, інструмент: наприклад, окуляри, які в ідеалі належать усім і кожному.

Звісно, цей спеціальний статус бажано постійно чимось підтверджувати. Наприклад, не брехати, не ловити тав, не блукати в трьох соснах, не замовчувати суспільно значущу інформацію, не продаватися, не співати панегірики владі й так званим олігархам, не працювати на ворога – тобто не порушувати зрозумілі заздалегідь правила, які окремі члени цеху, на жаль, порушують у регулярному робочому режимі. Разом із тим, табу на небажаний фізичний контакт із репортером діє й має діяти. Не лише тому, що це передбачено Кримінальним кодексом (зокрема, стаття КК 171 – до п'яти років), а й через те, що в країні Георгія Гонгадзе мав би вже створитися імунітет щодо такого поводження.

3. Створити медіатекст за ключовими словами: *студент, навчання, пріоритети, захоплення, УжНУ*. З трьох останніх речень виписати всі дієслова і проаналізувати за схемою морфологічного розбору.

Література

1. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
2. Добролюбожа Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
3. Загнітко А.П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: БАО, 2011. 992 с.
4. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.
5. Шеремета Н.П. Українська мова в ЗМІ: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський, 2015. 188 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 11. ДІЄСЛОВА З НЕПОВНОЮ ОСОБОВОЮ ПАРАДИГМОЮ. ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ЧИСЛА ТА РОДУ В ДІЄСЛОВАХ

План

1. Категорії числа та роду дієслова.
2. Дієслова з неповною особовою парадигмою. Безособові дієслова.
3. Поділ дієслів на дієвідміни.

Завдання:

1. Виписати з сучасних медіатекстів (на вибір студента) 10 речень із безособовими дієсловами.
2. Створити авторський медіатекст за ключовими словами: *медіамовлення, радіоефір, радіопрोगрама, радіоведучий*. Визначити дієвідміну всіх ужитих дієслів.

3. Виявити помилки в утворенні дієслівних форм 2-ї особи однини та 3-ї особи множини. Назвати нормативні відповідники.

Косять, дасиш, хочять, боряться, несеи, їш, колють, мелять, бачуть, чують, стоїш, ходиш, креслиш, мовчать, пишуть, сплють, питають, знімають, монтують, клеють, стелять.

Література

1. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
2. Добролюба Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
3. Загнітко А.П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: БАО, 2011. 992 с.
4. Соколова С. Граматика сучасної української мови. Морфологія. Київ, 2017. 7252 с.
5. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.-метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.
6. Шеремета Н.П. Українська мова в ЗМІ: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський, 2015. 188 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 12. ВИКОРИСТАННЯ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ, ДІЄПРИСЛІВНИКІВ, ДІЄСЛІВНИХ ФОРМ НА –НО, -ТО У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

План

1. Процеси мовного регулювання в межах категорії дієприкметників. Зміни у функціонуванні деяких дієприкметників.
2. Особливості функціонування дієприслівників у мові масмедіа.
3. Дієслівні безособові форми на -но (-ено), -то, особливості їх функціонування в публіцистичному тексті.

Завдання:

1. Виписати дієприкметники і дієприслівники, розібрати їх за схемою морфологічного розбору.
  - А) Кажуть, що під час штурму Капітолію у Вашингтоні на початку цього року техногігант також відіграв фатальну роль, мультиплікуючи послання заколотників.
  - Б) Уявлення про те, що ненависть можна відключити, позбавивши її певних медіафорумів, які її транспортують, навіює хибні думки про безпеку.
  - В) Сурогатна сутність «Гри в кальмара» увиразнена і в його залежності від комп'ютерних форматів, які виказують піктограми, залучені в серіалі.
  - Г) Авторитарні режими широко використовують можливості соціальних мереж у власних цілях, вливаючи в них свою пропаганду та дезінформацію і або роблять цих операторів своїми спільниками, або упокорюють їх блокуванням і цензурою.
  - Ґ) Виявляється, територія, яка, перепрошую сто тисяч разів, практично відсутня на культурній мапі України (звісно, якщо не рахувати Хортицю й пару архітектурних пам'яток), буяє ідеями, відкрита до сприйняття нових форм і сама може чимало запропонувати.
  - Д) Продумана урядова політика та стратегічний розвиток культурних ініціатив зробили Південну Корею однією з держав, що визначає модні та культурні тренди по всьому світу.
2. Утворити від запропонованих дієслів усі родові форми активних дієприкметників теперішнього часу: *виступати, робити, писати, почути, вабити, виконати, існувати, працювати, дозріти.*
3. Виявити в сучасних медіатекстах п'ять випадків анормативного вживання дієприслівникових та дієприкметникових зворотів.

Література

1. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.

2. Добролюба Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
3. Загнітко А.П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: БАО, 2011. 992 с.
4. Караман С.О. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / О.С. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ [та ін.]; за ред. С.О. Карамана. Київ: Літера ЛДТ, 2011. 560 с.
5. Олійник О.Б., Шинкарук В.Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови: навч. посібник. Київ: Кондор, 2007. 544 с.
6. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.
7. Українська мова : Енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. [2-ге вид.]. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 13. ПРИСЛІВНИК У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

План

1. Розрізнення прислівників та однозвучних з ними сполучень іменників з прийменниками, прийменників та часток.
2. Ненормативне ступенювання прислівників.
3. Перехід інших частин мови у прислівник (адвербіалізація).

Завдання:

1. За допомогою часток та префіксів до поданих прислівників дібрати антоніми:
(не, ні) завжди, вдосталь, обов'язково, повільно, радісно;
(без) постійно, сонячно, нахабно, сміливо, сумно.

2. Із журналу «Український тиждень» проаналізувати одну публікацію (на вибір), звертаючи увагу на вживання прислівників. Прокоментувати їх правопис, наголошування, походження.
3. Увести запропоновані нижче прислівники та співзвучні з ними слова у контекст, прокоментувати їх відмінності: *по-весняному – по весняному, удень – у день, навіки – на віки, востаннє – в останнє, нарешті – на решті, доволі – до волі, удвох – у двох.*

Література

1. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
2. Загнітко А.П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: БАО, 2011. 992 с.
3. Мойсієнко А.К., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: підручник. Київ: Знання, 2010. 374 с.
4. Олійник О.Б., Шинкарук В.Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови: навч. посібник. Київ: Кондор, 2007. 544 с.
5. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.
6. Українська мова : Енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. [2-ге вид.]. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 14. СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ У ЗМІ. ПРИЙМЕННИК У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

План

1. Загальна характеристика службових частин мови.
2. Основні підходи до визначення статусу прийменника.
3. Синонімія прийменникових конструкцій у публіцистичному та рекламному текстах.

Завдання:

1. Відредагувати словосполучення чи окремі слововживання з прийменниками: *дізнатися за публікацією, під ранок, в повен ріст, в угоду політичним амбіціям, працювати в повну силу, оцінити за листуванням, дискутувати за темою, виступ по темі, працювати по вихідних, схибити по неуважності, запізнитися по сімейним обставинам, по вашій вині, надіслати по електронній пошті, помилка по неуважності, за свідченням очевидців, при зачинених дверях, при виконанні модульної контрольної роботи, одяг для свята, берегти на чорний день, повертатися на Україну, приїхати на маршрутному таксі, пускати гроші по вітру.*
2. Виписати із медіаресурсу «Дзеркало тижня» шість речень з прийменниками, які вживаються з різними непрямыми відмінками самостійних класів слів. Два прийменники проаналізувати за схемою морфологічного розбору.
3. Опрацювати наукову розвідку Гнатюк М. Особливості вживання деяких прийменникових конструкцій. *Гуманітарні та соціальні науки : матеріали I Міжнародної конференції молодих вчених (14–16 травня 2009 р., Львів). Національний університет «Львівська політехніка». Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. С. 76–80.*

Література

1. Алексієнко Л.А. Морфологія сучасної української мови: навч. посібник. Київ, 2014. 675 с.
2. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
3. Доброльожа Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.

4. Олійник О.Б., Шинкарук В.Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови: навч. посібник. Київ: Кондор, 2007. 544 с.
5. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 15.

СПОЛУЧНИК У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ МЕДІЙНИКА, ФАХІВЦЯ З РЕКЛАМИ ТА ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

План

1. Багатозначність і синонімія сполучників.
2. Сполучники і сполучні слова.
3. Парні сполучники в текстах ЗМІ.
4. Випадки ненормативного вживання сполучників у журналістських текстах.

Завдання:

1. Опрацювати один журналістський текст із видання «Український тиждень», знайти в ньому сполучники та сполучні слова, з'ясувати їх типологічні та структурні параметри.
2. Виявити у соціальній мережі «Facebook» п'ять випадків ненормативного вживання сполучників.
3. У запропонованих реченнях виявити сполучники та сполучні слова, проаналізувати їх за схемою морфологічного розбору.
А) Зі слів директорки Аліни Герасименко, центр «Нова Хвиля» відкрили нещодавно, однак він уже має своїх клієнтів.
Б) Ми жили в інформаційному бумі, коли ти навіть не встигав досягнути все, що відкривалося.

В) Однак з метою безпеки ця функція не буде доступна для тих, хто часто порушує правила спільноти, поширює хейтспіч або дезінформацію.

Г) Але це не повинно призводити до нехтування чи до применшення небезпеки, яку для вільного світу становить путінська Росія.

Г) Вона проводить ці каверзні операції і відкрито, і приховано.

Д) Ти отримуєш можливість бути не байдужим спостерігачем, а суб'єктом, який причетний до творення найновішого культурного архіву.

Е) Коли розкол заглибокий і заширокий, коли спільна мова неможлива, тоді країна в біді.

Є) Від організації та просвітництва стосовно рівності, соціальної справедливості і ментального здоров'я, до показу нових товарів для споживачів – посилення корисні для багатьох речей.

Ж) А все через надмірну впевненість у тому, ніби ми повноправні володарі світу і що скоро не залишиться нічого такого, над чим не вдалося б узяти повного контролю.

З) Весь цей досвід показує, що поляризація в сучасному світі є нормальною, і що спокій та злагода є аномальними станами.

Література

1. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
2. Добролюба Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
3. Соколова С. Граматика сучасної української мови. Морфологія. Київ, 2017. 7252 с.
4. Шеремета Н.П. Українська мова в ЗМІ: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільськ, 2015. 188 с.
5. Шитик Л. Сполучні засоби української мови в аспекті теорії перехідності (на матеріалі «Граматичного словника української мови : Сполучники» Катерини Городенської).

Мовознавчий вісник : зб. наук. праць на пошану професора Катерини Городенської з нагоди її 60-річчя / МОН України. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2009. Вип. 8. С. 15–26.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 16.

ЧАСТКА У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ. ВИГУК ТА ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНІ СЛОВА

План

1. Проблема лінгвістичного статусу часток.
2. Частки як засіб комунікативної актуалізації.
3. Особливості вживання часток у журналістських та рекламних текстах.
Загальне поняття про вигук.
4. Семантичні різновиди вигуків (емоційно-експресивні, звуконаслідувальні, формули вітання та прощання). Помилки у вживанні вигуків.

Завдання:

1. Виписати з медіатекстів (видання «Український тиждень», «Українська правда», «ББС. Україна») по п'ять речень з частками, у яких вони виконують словотворчу, формотворчу, фразотворчу функції.
2. Написати есе за ключовими словами та словосполученнями: *журналістика, сучасні тенденції, соціальні мережі, акаунт*. У створеному тексті визначити частиномовний статус усіх службових слів.
3. Опрацювати наукову публікацію Гурко О. Вигуківі слова-речення в передачі значення ствердження. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». (Вип. 48), 2014. С. 179–181.

Література

1. Бойко В. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: навч. посібник. Київ: Академія, 2014. 248 с.

2. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
3. Доброльожа Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
4. Соколова С. Граматика сучасної української мови. Морфологія. Київ, 2017. 7252 с.
5. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.

ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Граматика як наука про будову мови.
2. Основні поняття граматики: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія.
3. Засоби і способи вираження граматичних значень.
4. Сучасні підходи до класифікації граматичних категорій.
5. Морфологія як розділ граматики. Основні морфологічні одиниці.
6. Слово як одиниця мови та як об'єкт морфології.
7. Поняття про частини мови.
8. Частини мови і принципи їх класифікації.
9. Проблема поділу слів на частини мови в сучасному мовознавстві.
10. Найвідоміші гомогенні та гетерогенні класифікації.
11. Система частин мови за В. Виноградовим.
12. Загальна характеристика іменника як частини мови. Особливості вживання іменників у мові ЗМІ.
13. Лексико-граматичні розряди іменника.
14. Використання власних назв у роботі журналіста.

15. Труднощі визначення роду та числа іменників.
16. Маскулізми і фемінативи в журналістських текстах.
17. Категорія числа іменників, її граматичне вираження.
18. Семантико-граматичні значення відмінків іменника. Кличний відмінок іменників, орієнтири в його вживанні у ЗМІ.
19. Новітні тенденції у варіантності відмінкових закінчень іменників.
20. Помилки у відмінюванні власних назв, зокрема прізвищ, географічних назв.
21. Принципи поділу іменників за парадигматичними ознаками на відміни та групи.
22. Групи іменників, що перебувають поза відмінами.
23. Відмінювання іменників *pluralia tantum*.
24. Відмінювання іменників з ознаками прикметникової парадигми.
25. Морфологічні ознаки прикметника. Специфіка вживання прикметників у мові ЗМІ.
26. Особливості ступенювання прикметників.
27. Повні і короткі форми прикметників у журналістських текстах.
28. Контамінація прикметникового керування.
29. Особливості відмінкових форм прикметника.
30. Особливості відмінювання та правопису складних прикметників з другою частиною -лиций.
31. Формальне та функціональне співвідношення між короткими та повними прикметниками в сучасній українській мові.
32. Перехідні явища у розрядах прикметника.
33. Проблема частиномовної природи числівника.
34. Характер сполучуваності числівників з іменниками.
35. Значеннєві та структурні розряди числівників.
36. Аналіз специфіки парадигм кількісних числівників у сучасній українській літературній мові.
37. Активізація в ЗМІ певних форм різних розрядів числівників.

38. Розряди займенників за значенням, їхні семантико-граматичні особливості.
39. Особливості наголошування займенників.
40. Зауваги щодо вживання деяких займенникових форм.
41. Інтерферентні помилки у вживанні займенників.
42. Особливості вживання займенників у мові ЗМІ. Відмінювання і правопис займенників.
43. Новітні зміни в системі дієслова.
44. Система дієслівних утворень в українській літературній мові.
45. Неозначена форма дієслова (інфінітив): граматичні категорії, синтаксична роль.
46. Новітні тенденції у межах категорії виду дієслова.
47. Типи способів дії та роль категорії виду у їхньому вираженні.
48. Основні способи і засоби вираження категорії перехідності / неперехідності.
49. Категорія стану дієслова та її зв'язок із перехідністю / неперехідністю.
50. Категорія часу дієслова.
51. Синтаксичні властивості дієслова.
52. Категорії числа та роду дієслова.
53. Дієслова з неповною особовою парадигмою. Безособові дієслова.
54. Поділ дієслів на дієвідміни.
55. Процеси мовного регулювання в межах категорії дієприкметників. Зміни у функціонуванні деяких дієприкметників.
56. Особливості функціонування дієприслівників у мові масмедіа.
57. Дієслівні безособові форми на -но (-ено), -то, особливості їх функціонування в публіцистичному тексті.
58. Розрізнення прислівників та однозвучних з ними сполучень іменників з прийменниками, прийменників та часток.
59. Ненормативне ступенювання прислівників.
60. Модальник. Станівник.

61. Семантико-функціональні розряди прислівника.
62. Особливості правопису, наголошування та вживання прислівників у журналістських текстах.
63. Статус службових слів в українській мові.
64. Основні підходи до визначення статусу прийменника.
65. Синонімія прийменникових конструкцій у публіцистичному та рекламному текстах.
66. Семантико-функціональні розряди прийменників.
67. Особливості вживання прийменникових конструкцій в медіатекстах.
68. Загальна характеристика сполучника в українській мові.
69. Багатозначність і синонімія сполучників.
70. Сполучники і сполучні слова.
71. Парні сполучники в текстах ЗМІ.
72. Випадки ненормативного вживання сполучників у журналістських текстах.
73. Проблема лінгвістичного статусу часток.
74. Частки як засіб комунікативної актуалізації.
75. Особливості вживання часток у журналістських та рекламних текстах.
76. Семантичні різновиди вигуків (емоційно-експресивні, звуконаслідувальні, формули вітання та прощання). Помилки у вживанні вигуків.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

Основна література

1. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ: Голіней О. М., 2021. 276 с.
2. Добролюбова Г.М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної та дистанційної форми навчання). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с.
3. Мойсієнко А.К., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: підручник. Київ: Знання, 2010. 374 с.
4. Соколова С. Граматика сучасної української мови. Морфологія. Київ, 2017. 7252 с.
5. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: навч.- метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини [та ін.]; уклад. В.В. Розгон, В.О. Шиманська. Умань: Візаві, 2021. 352 с.
6. Шеремета Н.П. Українська мова в ЗМІ: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський, 2015. 188 с.

Допоміжна література

7. Алексієнко Л.А. Морфологія сучасної української мови: навч. посібник. Київ, 2014. 675 с.
8. Бойко В.М. Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2014. 246 с.
9. Весельська Г.С. Нові явища у функціонально-стилістичному вживанні протиставних сполучників в українській літературній мові кінця ХХ – початку ХХІ століть. *Українська мова*, 2011. №1. С. 36–43.
10. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика укр. мови. Київ: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
11. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ, 1988. 256 с.
12. Городенська К. Сполучники сучасної української мови: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бугаро, 2010. 208 с.
13. Горпинич В.О. Морфологія української мови: підр. для студ. вищ. навч. заклад. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
14. Загнітко А.П. Система і структура морфологічних категорій сучасної української мови (проблеми теорії). Київ: Інститут системних досліджень освіти, 1993. 343 с.
15. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія. Вид. 2-ге випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2007. 219 с.

16. Загнітко А.П. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: БАО, 2011. 992 с.
17. Кагало О. Парні сполучники української мови: формування та особливості вживання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: «Лінгвістика». Вип.17. С. 34–38.
18. Караман С., Караман О., Плющ М. Сучасна українська літературна мова: навчальний посібник. Київ: Літера ЛТД, 2011. 560 с.
19. Караман С.О. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / О.С. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ [та ін.]; за ред. С.О. Карамана. Київ: Літера ЛДТ, 2011. 560 с.
20. Кучеренко І.К. Категорія відмінка в сучасній українській мові. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1961. 52 с.
21. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. Вид. 2-е, уточн. і доп. Вінниця : Поділля, 2000, 2003.
22. Медіалінгвістика : Словник термінів і понять / Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю Сизонов / За ред. проф. Л.І. Шевченко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. 240 с.
23. Олійник О.Б., Шинкарук В.Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови: навч. посібник. Київ: Кондор, 2007. 544 с.
24. Плющ М.Я. Граматика української мови: У 2 ч. Ч. 1. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: Підручник. Київ: Вища шк., 2005. 286 с.
25. Українська мова : Енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. [2-ге вид.]. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.
26. Шевченко Л.І. Медіалінгвістика в сучасній Україні: аналіз ситуації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2013. Вип. 26. С. 3–12.
27. Яцимірська М.Г. Культура мови журналіста. Навч. посібник. 2-ге вид. Львів: ПАІС, 2017. 168 с.
28. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста. Львів: ПАІС, 2004. 332 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронна бібліотека Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/>

2. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника.
URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>
3. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету. URL:
<https://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
4. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
5. Словник українських прийменникових колокацій. URL:
http://www.mova.info/sl_spol.aspx.
6. Словник української мови: в 11-ти томах. URL: <https://sum.in.ua/>
7. Словник української мови: у 20-ти томах. URL: <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>